GĪTADA, BAHI, INDRĀNĪ, ÇACĪ.

DOOR H. KERN.

Gītada.

Dit woord komt voor in Nāgarakṛtāgama, Zang 90, str. 6, als ook in 91, 5 en 66, 5. In een aanteekening op mijne vertaling van eerstgenoemde plaats ¹ maakte ik de volgende opmerking, die ik mij veroorloof hier te herhalen: «Het zonderlinge woord gītada, beteekent letterlijk «een gezang gevende», doch komt in 't Skr., hoewel de bestanddeelen der samenstelling Skr. zijn, niet voor. Denkelijk zijn degenen die een zang (ten beste) geven» personen uit het gezelschap, welke, zonder zangers van beroep te wezen «door 't zingen van liedjes een bijdrage leveren tot de algemeene vroolijkheid.» Eigenlijk had ik moeten zeggen dat het woord niet in de woordenboeken gevonden wordt en mij ook uit de litteratuur onbekend was, want van den onuitputtelijken rijkdom van 't Skr. geven de woordenboeken, hoe voortreffelijk ook, nog geen volkomen voorstelling. Geheel synoniem met gītada, wat de bestanddeelen der samenstelling betreft, is een woord gītida, dat ook in de woordenboeken ontbreekt, maar gebruikt wordt in een commentaar op het Harṣacarita van Bāṇa ² ter verklaring van den term bhāṣākavi, waarvan in de meesterlijke vertaling door COWELL en THOMAS in een noot (p. 32) terecht gezegd wordt: «Bhāṣākavi is explained by the comm. as a writer of songs or a vernacular poet.» Inderdaad verklaart de Comm. het woord met gāthādiṣu gītida ity arthaḥ, apabhraṣṭagātavidyāḥ (l. °gānavidyāḥ?). Er is dus bedoeld: een maker of kenner van liedjes in de volkstaal. Daar in Rāmāyaṇa XVII, 103; XXIV, 202 het kidung van den tekst in de tusschenregelige vertaling weergegeven wordt met gīta, mag men het voor waarschijnlijk houden dat met gītada bedoeld is «iemand die een volkswijsje, al of niet zelf gemaakt, voordraagt.»

¹ In deze bijdragen D. 69, blz. 310.

² P. 95 (Bombay-ed.).

Bahī.

In Sarga XV, vs. 13 vgg. van 't Rāmāyaṇa wordt verhaald hoe Rāma woedend den Oceaan met vurige pijlen beschoot om dezen te dwingen hem ter wille te zijn. De uitwerking van die beschieting was noodlottig voor allerlei zeedieren, die vreeselijk van den gloed te lijden hadden. Onder de visschen die het zwaar te verduren hadden, werden ook genoemd garnalen en zeekoeien, zooals wij lezen in vs. 26:

Kadi tenaring hurang aking ya ring karang |
Mahuyangng ikang bahi ḍuyung paḍāhuyung |

D. i. «de garnalen waren als gebakken terwijl ze uitgedroogd op de riffen (lagen); de zeekoevisschen, verhit, leden smartelijk.»

Onder 't artikel bahi in K. B. Wdb. vindt men twee onderling afwijkende Balineesche verklaringen, nl. mina ḍuyung en pahi ḍuyung. Alleen de eerste verklaring is juist, want van pahi, rog, kan hier geen sprake zijn. Bahi is natuurlijk niets anders dan de oudere vorm van Bal. be, visch, evenals Jav. pe, rog, dat is van pahi.

Het is bekend dat pahi, rog, beantwoordt aan Mal. pari, Tag., Bis. pagi, Ngadju-Day. pahi, Malag. fai, enz. Daar de letter der eerste v. d. Tuuksche klankwet in 't Javaansch spoorloos verdwijnt, dient de *h* in de spelling pahi eenvoudig als klinkerscheider. De uitspraak was dus pai, hieruit werd later pai, en eindelijk pe.

Het woord bahi, Balin. be, visch, bestaat ook in de taal van Bugotu (Ysabel) onder den vorm van fei, visch. Het zal nog wel in andere streken van 't zoo wijd verspreide Maleisch-Polynesisch taalgebied bewaard zijn gebleven, doch het is mij niet gelukt andere voorbeelden er van op te sporen.

Indrāṇī.

Met dit woord wordt in Rāmāyaṇa, Sarga XI, vs. 28, bedoeld quidam coeundi modus, een beteekenis die in de Sanskrit-woordenboeken behoorlijk wordt opgegeven, doch zonder bewijspplaats uit de litteratuur, weshalve ik den lezer opmerkzaam maak dat het woord in bovenvermelden zin voorkomt in 't Kāmasūtra van Vātsyāyana, p. 137 (ed. Bombay 1900), waar een beschrijving van gezegde manier van saṁweçana te lezen staat. In dezelfde beteekenis wordt gebruikt indrāṇika, nl. saṁweçana. In

Rāmāyaṇa, Sarga VIII, 71 komt voor de term *Indrāṇīçāstra*, dat in hoofdzaak terecht omschreven wordt met *sandhining patēmu*; in allen geval is bedoeld een Minnekunst, een der vele erotische werken waaraan de Indische litteratuur rijk is. Opmerkelijk is, dat in de bovenaangehaalde plaats van 't *Kāmasūtra* gezegd wordt dat de manier *indrāṇī* zoo heet omdat zij door de godin *Indrāṇī* verkondigd (*prokta*) is. Vgl. ook het artikel «*indrāṇī*» in K. B. Wdb., waar *indrāṇīçāstra* vermeld wordt uit *Smaradahana*.

Çacī.

Behalve *indrāṇī* komt in de boven aangehaalde plaats uit het *Rāmāyaṇa* ook *çacī* voor, eveneens als benaming van *quidam coeundi modus*; een beteekenis ook opgeteekend in 't *Petersburgsche woordenboek*, doch zonder bewijsplaats uit *Sanskritwerken*. Het is dus niet van belang ontbloomt dat de opgegeven beteekenis door het gebruik in een Oud-javaansch geschrift bevestiging ontvangt.

Aangezien *Çacī* en *Indrāṇī* beide namen zijn van *Indra's gemalin*, is het eenigzins zonderling dat met *indrāṇī* en *çacī* twee verschillende manieren van *saṁweçana* aangeduid worden. Aan 't feit valt echter niet te twijfelen.